

دانشگاه پیام نور

اصول علم سیاست

(رشته علوم اجتماعی)

www.ketab.ir

دکتر ابوالقاسم طاهری

سرشناسه	:	طاهری، ابوالقاسم، ۱۳۲۰ -
عنوان و نام پدید آور	:	اصول علم سیاست / ابوالقاسم طاهری.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	یازده، ۲۱۲ ص.
فروست	:	دانشگاه پیام نور؛ ۱۸۷۹. گروه علوم اجتماعی؛ ۱۴۵/د
شابک	:	5 - 923 - 387 - 964 - 978
وضعیت فهرست نویسی	:	فبا.
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	علوم سیاسی - آموزش برنامه ای.
موضوع	:	علوم سیاسی - راهنمای آموزشی (عالی).
شناسه افزودن	:	دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگر	:	۱۳۹۱ الف ۶۲۳/د ۸۸۶/ج
رده بندی دیویی	:	۳۲۰/۰۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۸۲۷

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

اصول علم سیاست

مؤلف: دکتر ابوالقاسم طاهری

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۰۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول آذر ۱۳۷۳، چاپ اول (تجدید حروفچینی) آبان ۱۳۹۱

شابک: ۵ - ۹۲۳ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 923 - 5

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از جابی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۸۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمرهٔ کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور علمی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یاد در ویگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

پیشگفتار	نه
فصل اول: مفهوم علم سیاست، رابطه‌ی علم سیاست با سایر علوم، تعریف علم سیاست از دیدگاه محققان ایرانی و متفکران اسلامی و خارجی	۱
هدف کلی	۱
هدف‌های رفتاری	۱
مفهوم علم سیاست	۲
۱. سیاست از نظر بلونشلی	۲
۲. علم سیاست از دیدگاه مایکل اوکشات	۳
۳. علم سیاست از نظر دیوید ایستون	۴
رابطه‌ی علم سیاست با سایر علوم	۹
۱. رابطه‌ی انسان‌شناسی و علم سیاست	۱۰
۲. رابطه‌ی اقتصاد و علم سیاست	۱۳
۳. رابطه‌ی روان‌شناسی و علم سیاست	۱۶
۴. رابطه‌ی جامعه‌شناسی و علم سیاست	۱۹
۵. رابطه‌ی تاریخ و علم سیاست	۲۱
تعاریف علم سیاست	۲۳
۱. تعریف علم سیاست از دیدگاه محققان ایرانی	۲۳
۲. تعریف‌های محققان اسلامی	۲۶
۳. تعریف محققان خارجی	۲۸
خودآزمایی	۳۸
فصل دوم: عرصه و قلمرو علم سیاست، نقش نخبگان و شخصیت‌های سیاسی در سیاست	۴۱
هدف کلی	۴۱
هدف‌های رفتاری	۴۱
پهنه و قلمرو علم سیاست	۴۲
۱. دولت - کشور	۴۶

۴۸	۲. نقش انسان‌های بزرگ
۵۱	۳. نقش ایدئولوژی مرام و مسلک
۵۲	۴. نقش سازمان ملل
۵۴	۵. نقش فرهنگ
۵۷	نقش نخبگان و شخصیت‌های سیاسی در سیاست
۶۰	۱. ویلفردو پارتو
۶۲	۲. گانتانو موسکا
۶۳	۳. ماکس وبر
۶۵	۴. روبرت میشل
۶۶	۵. هارولد لاسول
۶۶	۶. سنی‌رایت میلز
۶۹	خودآزمایی
۷۱	فصل سوم: پیدایش دولت و دیدگاه‌ها و نظرات راجع به پیدایش دولت
۷۱	هدف کلی
۷۱	هدف‌های رفتاری
۷۲	پیدایش دولت
۷۲	۱. نظریه‌ی طبیعی یا فطری
۷۶	۲. نظریه‌ی الهی
۷۹	۳. نظریه‌ی قرارداد اجتماعی
۹۰	۴. نظریه‌ی تکامل
۹۳	۵. نظریه‌ی غلبه
۹۶	۶. نظریه‌ی اقتصادی
۹۷	خودآزمایی
۹۹	فصل چهارم: ارکان دولت، قلمرو، جمعیت، حکومت، حاکمیت
۹۹	هدف کلی
۹۹	هدف‌های رفتاری
۱۰۰	عناصر متشکله‌ی دولت
۱۰۱	۱. مفاهیم دولت
۱۰۳	مفهوم دولت از نظر ژرژسل
۱۰۴	دولت از دیدگاه جان لاک
۱۰۴	دولت از دیدگاه ادوارد مایر
۱۱۹	قلمرو
۱۲۰	۱. تفکیک‌پذیری قلمرو
۱۲۱	۲. مسائل مربوط به قلمرو
۱۲۱	۳. موقعیت جغرافیایی و طبیعی
۱۲۴	جمعیت
۱۲۶	حکومت

۱۲۷	اشکال حکومت
۱۲۷	۱. از لحاظ شکل حکومت
۱۳۲	۲. از لحاظ طرز اداری حکومت
۱۳۶	۱. دموکراسی
۱۴۱	۲. فلسفه‌ی دموکراسی
۱۴۳	۳. تغییر حکومت
۱۴۴	۴. مآثر دموکراسی
۱۴۸	حاکمیت
۱۴۹	۱. حاکمیت داخلی
۱۵۴	۲. تقسیم دولت‌ها از نظر استقلال آنها
۱۵۵	۳. دولت تحت‌الحمایه
۱۵۵	پیوستگی و تفکیک قوا
۱۵۷	سیستم نظام متمرکز و فدرال و ویژگی‌های هر یک
۱۵۸	۱. سیستم حکومت متمرکز
۱۵۸	۲. سیستم حکومت فدرال
۱۶۲	دو نکته‌ی اصلی در شناخت حقیقت نوع حکومت مهم است
۱۶۳	خودآزمایی
۱۶۵	فصل پنجم: احزاب سیاسی و گروه‌های ذی‌نفوذ، قدرت، مشروعیت
۱۶۵	هدف کلی
۱۶۵	هدف‌های رفتاری
۱۶۶	احزاب سیاسی
۱۶۸	۱. تشکیلات درونی احزاب
۱۷۰	۲. نقش احزاب سیاسی
۱۷۷	۳. اهداف و چگونگی پیدایی حزب
۱۷۹	۴. فواید و اهمیت حزب
۱۸۳	گروه‌های ذی‌نفوذ
۱۸۷	قدرت
۱۸۷	۱. نظر فیودور بورلاتسکی
۱۸۹	۲. نظر راسل
۱۹۳	نفوذ و قدرت سیاسی
۱۹۷	ریشه‌های قدرت
۲۰۱	سیماهای گوناگون قدرت
۲۰۶	مشروعیت
۲۱۰	خودآزمایی
۲۱۱	کتابنامه

سیماهای گوناگون، سامان دادن و اداره کردن جامعه‌ی سیاسی دانسته و تعریف کرده‌اند. امروزه بخش مهمی از علم سیاست معاصر به مطالعه‌ی قدرت و نفوذ می‌پردازد. علم سیاست روش‌های متعدد تصمیم‌گیری را بررسی می‌کند و در پی آن است که منابع و چگونگی اتخاذ تصمیمات سیاسی را در یک اجتماع دریابد.

کسی نمی‌تواند مدعای شناخت کاملی از یک اجتماع باشد مگر اینکه از سازوبرگ، روند و خصوصیات افرادی که تصمیمات سیاسی آن جامعه را اتخاذ می‌کنند برداشت درستی داشته باشد، به همین مناسبت است که جامعه‌شناسی قدرت، بخش عمده‌ای از علم سیاست را تشکیل می‌دهد.

با وجود این سیاست وجوه مختلفی دارد و صرفاً در مبارزه برای کسب قدرت خلاصه نمی‌شود. اگر فراز باشد که جامعه مورد مطالعه از وضع جنگ همه علیه همه فراتر برود، قطعاً سیاست چیزی بالاتر از مبارزه برای کسب قدرت است.

هدف سیاست و دانش سیاسی سامان دادن و اداره‌ی خردمندانه‌ی زندگی گروهی مردم به دست قدرت حاکم برگزیده مردم، در درون مرزهای شناخته شده کشور و پاسداری از امنیت ملت در بیرون مرزهاست. یک جامعه‌ی سیاسی چارچوبی است برای روابط نظام یافته که در آن افراد با هم روزگار می‌گذرانند و خواسته‌ها و نیازهای اجتماعی‌شان را برآورده می‌کنند. جامعه سیاسی یک واحد انسانی پرمعنی است و صرفاً یک واقعه و یا یک رویداد نیست. جامعه‌ی سیاسی مخلوق تعهدی بشر است که به منظور به انجام رساندن اهداف مهم و عملی تشکیل شده و اداره می‌شود. حتی بقای جسمی در این دنیا به کوشش سازمان‌یافته نیازمند است. تشکیل یک نوع زندگی که هدفش صرفاً بقاء نباشد به سازماندهی هرچه بیشتر نهادهای پیچیده‌ی سیاسی نیاز دارد. افراد بشر برای رهایی از فجایع طبیعت و تجاوزگری انسان‌های دیگر امنیت می‌طلبند. آنها به خوراک، پوشاک و مسکن نیاز دارند. آنان به درجه‌ای کمتر از نیازهای ضروری. همچنین به افزارهایی نیازمندند که از طریق آنها استعدادهای انسانی خود را بروز دهند. بقاء و پیشرفت بشر به کار و کوشش او بستگی دارد. انسان‌ها باید به یاری مغزها و دست‌های خویش نهادهایی بنا کنند که به آنان امکان متمدن شدن را بدهد.

بنابراین هدف‌ها و کارکردهای جامعه سیاسی، گوناگون و متعدد است. در اصل وظیفه‌ی نظام اجتماعی محافظت از افراد خویش است. امنیت جانی افراد باید تضمین

شود. نظام اجتماعی همچنین باید به طریقی در حفظ ثمره‌ی کار و فعالیت افرادش کوشا باشد.

در سطح بالاتر و پیچیده‌تر، جامعه‌ی سیاسی چارچوبی است که زندگی افرادش معنی و اعتبار می‌بخشد. جامعه‌ی سیاسی گونه‌ای نظم انسانی جانشین هرج و مرج می‌کند.

هدف کتاب حاضر آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات و نظرات دانشمندان و تفکر آنها و شناساندن این دیدگاه‌ها به دانشجویان است. برای آشنایی با مبانی علم سیاست آشنایی با مطالب و مباحث و سپس شناختن نظر و دیدگاه‌های که در این رشته فعالیت نموده‌اند لازم است همچنین کمک کردن به دانشجویان این رشته برای آنکه با مبانی علم سیاست آشنا شوند و جایگاه و جهت آن را تشخیص دهند از اهداف عمده‌ی این کتاب است.

دکتر ابوالقاسم طاهری
دانشیار دانشگاه علامه‌ی طباطبائی